

Jiří Sozanský (1946)

Sedící, z cyklu Stíny, 1977

Vystavený obraz **Sedící** reaguje bezprostředně na situaci v normalizačním Československu 70. let 20. století, kdy se umění zřetelně rozdělilo na pozici oficiálního, režimem vyzdvihovaného projevu, a na tzv. „šedou zónu“, v níž tvořili umělci buď zakázaní či takoví, kteří v dané společenské situaci vystavovat nechtěli. Politický systém sledující a postihující jakékoliv projevy svobodného projevu a odporu proti vládnoucí moci, vysublimoval do uměleckých gest tvůrců, které se dotýkaly pocitu hluboké existenciální tísně. Člověk býval často zobrazován jako anonymní zranitelná bytost bez oděvu, v prázdném prostoru nebo v cele vězení, jako je tomu v obraze Jiřího Sozanského. Estetické kvality krásy nebyly v daných výtvorech na místě, logicky zcela odeznívaly a mizely jako zde, v hrubě nahozené malbě, v syrově dramatickém rukopisu, plném vrypů a ostrých čar, v neutrální barevnosti ze šedavých a okrových odstínů. Obraz je bez rámu, jeho okraje jsou záměrně poškozené. Výpověď o skutečné „pravdě života“ nemohla být jiná.

Jiří Sozanský už jako učeň věděl, že se bude věnovat umění, přestože jeho učitelé byli k jeho touze velice skeptičtí. Na třetí pokus byl přijat v roce 1967 na pražskou Akademii výtvarných umění, byl mu udělen dispens od studia na střední škole. V osudové chvíli jeho života se proměnila ruská invaze v roce 1968 a smrt Jana Palacha v roce následujícím. Vědomí toho, jak velkou hodnotu má pro utlačovanou komunitu kultura a umění, ho nejen posilovalo, poskytovalo mu víru ve správnost nelehké cesty, na jakou se svým uměním vydal. Nikdy neudělal ani jeden vstřícný krok vůči totalitní moci.

K tvůrčím pobytům si Jiří Sozanský vždy vyhledával složitá, téměř nepřístupná místa jako například v roce 1977 Malou pevnost Terezín. V letech 1981 – 1982 působil ve starém Mostě a v roce 1995 dokonce ve válečném Sarajevu. Ve své tvorbě reagoval také na situaci 11. září 2001 nebo na hrozivé záplavy v Čechách a na Moravě v roce 2002.

Jiří Sozanský je multimedialní autor velkých projektů s vyhraněnými postoji „plných křiku a vypjatých gest“, jdoucími na dřeň, nenechávající diváka v klidu, upozorňující na vyhraněné konflikty naší doby, zvláště totalitního systému, ale i na bezpráví v současné době.

Jiří Sozanský (1946)

Sitting, from the Cycle Shadows, 1977

Sitting is a direct response to the situation in Normalization-era Czechoslovakia in the 1970s, when art was clearly divided into official, regime-approved art and a “gray zone” for artists who either had been banned or were unable to exhibit their works under the prevailing conditions. The existence of a political system that monitored and punished all free expression and resistance to the those in power was sublimated into forms of artistic expression that explored feelings of profound existential angst. People were often portrayed as anonymous, unclothed beings in an empty space or a prison cell – just as in this painting by Jiří Sozanský. Aesthetic qualities of beauty were out of place in works such as these; they had logically faded away and, as in this case, had disappeared within a roughly thrown-together image painted in raw and dramatic brushstrokes, full of gashes and sharp lines, using neutral tones of gray and ochre. The painting is unframed, its edges deliberately damaged. Any testimony regarding the “truth of life” could not be any different.

While still an apprentice, Jiří Sozanský knew that he would become an artist, although his teachers were skeptical. He was accepted to Prague’s Academy of Fine Arts on 1967 on his third attempt and was given a waiver that allowed him to attend even without a high school diploma. The Soviet invasion in 1968 and the death of Jan Palach the following year were fundamental moments in his life. His awareness of the great value that culture and art have for an oppressed community not only fortified him but also strengthened his faith in the rightness of the difficult path that he followed in his art. He never made a single concession to the totalitarian powers.

For his creative sojourns, Sozanský always sought out complicated, almost completely inaccessible places, such as Terezín’s Small Fortress in 1977. He worked in old Most in 1981–1982, and spent 1995 in war-torn Sarajevo. His art also responded to the events of September 11, 2001, and to the terrible floods in Bohemia and Moravia in 2002.

Jiří Sozanský is a multimedia artist who creates large-scale projects characterized by clearly defined positions “full of shouting and extreme gestures.” He gets straight to the core and leaves the viewer unsettled by calling attention to contemporary conflicts, the totalitarian abuse of power, and the injustices of our time.